

Polpretekla zgodovina

Grudново "herojstvo"

V Primorskih novicah je 23. novembra Milena Gruden iz Sežane o meni napisala vrsto grdih oznak. Odzvala se je na moje pisanje o "narodnem heroju" Albertu Grudnu - Blisku v dveh številkah tednika Demokracija (12. in 19. oktobra 2013). Da bi bralci Primorskih novic dobili popolnejšo podobo, naj na kratko navedem, o čem sem tam sploh pisal in je tako razjezilo gospo Mileno.

V prvem delu članka (12. avgusta) sem pisal o umoru dveh deklet iz Slivnega pri Nabrežini v začetku maja 1945. Rosando Kralj (staro 20 let) in njeno sosedo Vido Kralj (staro 23 let) sta Albert Gruden - Blisk, takrat visok oficir partijske Ozne, in Oskar Petelin, ugrabila in ju odvedla "v neznano". Njuni trupli so našli pri Prerjah pri Komnu. Bili sta okrutno morderji. Grudna so leta 1952 Italijani zaradi zločinov v odsotnosti obsodili na dosmrtno ječo. Desetletja po vojni je kot visok udbovec živel v Sežani, kjer je na Udbi trpinčil ljudi, ki so jih ujeli na meji.

V drugem članku sem opisal umor družine Gustinčič v Suhorju v Brkinih 13. marca 1945. V tej vasi je imel Gruden bunker in je bil vodja skupine partijske VDV (Knoja).

Njegova partijska naloga je bila, da je vohunil za ljudmi in odstranjeval "nasprotnike" komunistov. Gustinčičevi so imeli sredi Suhorja majhno trgovino. Ponoči, 13. marca, jih je (očeta Poldeta, mater Marjano in sina Poldija) Grudnova skupina ugrabila in jih umorila le nekaj deset metrov od vasi. Njihova trupla so le slabo zakopali na njivi in so jih morali potem vaščani prekopati na pokopališče. Zaradi zločina so vaščani Suhorja zelo trpeli in

imajo o Grudnu še danes skrajno slabo mnenje.

Vse to sem veliko bolj podrobno opisal v obeh člankih. Gruden je bil za svoje delo za partijo nagrajen z "narodnim herojem" in je kot visok Udbovec lagodno živel v Sežani. Še več, v Sežani so mu postavili tudi velik spomenik, ki sredi mesta še danes straši ljudi.

Naj zdaj, ko Milena Gruden ve o svojem očetu tudi, kar morda prej ni vedela, obišče Slivno pri Nabrežini. Tam ji bodo vaščani vedeli veliko povedati o 20-letni Rosandi in 23-letni Vidi Kralj, predvsem o tem, kdo in na kakšen način ju je tik ob koncu vojne umoril. Lepo bi bilo, da bi šla v Suhorje v Brkinih, kjer je njen oče umoril družino Gustinčič. Pri vsaki hiši ji bodo kaj povedali o tem, ji pokazali, kje se je njen oče, kot vedevejevski nasilnež, skrival, kje je takoj, le nekaj deset metrov za vasjo umoril Gustinčičeve, kaj se je dogajalo v vasi naslednje dni po zločinu, za suhorsko cerkviču pa lahko obišče tudi grob Gustinčičevih (Janezovih). Skromen, osamljen in z strašno zgodbo v njej pokopanih si menda zasluži obisk.

Hčerka "narodnega heroja" Alberta Grudna - Bliska meni, da sem človek "poln strupa in gneva" ter da je moja "nuja odpirati rane ljudem". Prav, če tako želi oziroma če tako gleda na vse to: na zločine svojega očeta, na moje pisanje o teh zločinih in na pravico žrtev, da tudi o njih kdaj, čeprav zelo pozno, kdo spregovori vsaj nekaj besed. Sočutje z 70 let zamolčanimi žrtvami je po njenem mnenju "strup", "gnev" in netenje "sovrastva". To smo ljudje (ne le Slovenci, ampak nasploh): z "našimi" je vse v redu, so edini in pravi. Oni "drugi", "vaši" pa so nihčeta, ki sploh ne smejo obstajati, če pa kdo kaj - zdaj v demokraciji - zapiše o njih, pa je vse drugo, samo "strokovnost" ne.

IVO ŽAJDELA,
Ljubljana